

בס"ד, ה בכסלו תשפ"ה

25 בנובמבר 2025

פס"ד מס' 83083

פסק דין

בעניין שבין	לבין
התובע	הנתבע
מלוה ושכיר	לוה ומעסיק

א. רקע כללי ותמצית טענות הצדדים

התובע היה בעת ההתרחשויות עו"ד אשר הועסק על ידי הנתבע שגם הוא עו"ד. בין הצדדים התנהלה מערכת מורכבת אשר כללה, בנוסף לשכר חודשי קבוע ואחוזים על תיקים שהובאו למשרד, גם הלוואות שנתן התובע לנתבע וכן העברות כספים והמחאות של הנתבע, דרך התובע, לצדדים שלישיים ומהם, ומכאן מורכבות הסכסוך. לדברי התובע הוא נתן לנתבע שתי הלוואות בסך 250,000 ₪ כל אחת, אולם משיקוליו של התובע התביעה הוגבלה לדרישת החזר בגין הלוואה אחת אשר נתן התובע לנתבע בתאריך כ"ו תמוז תשע"ו (1.8.2016), אשר בתוספת ריבית והצמדה מגיעה לדבריו לסך של 462,573.74 ₪.

הנתבע מודה שקיבל את הלוואה, אך טוען לפטור בטענות שונות: טענת פרעון; טענה לזיקים שלדבריו התובע גרם לו; טענה לשכר דירה שלא שולם לו; טענה לתשלומים שלדבריו מגיעים לו עבור תיקים או כספים אחרים שהתובע נמנע מלהעביר אליו, וכן טענה אודות החזר שכר עבודה בגין עבודתו של התובע אצלו שלדבריו היתה חסרה ולקויה. כחיזוק לטענתו אודות קיזוז החוב טוען הנתבע כי ההימנעות מתביעת הלוואה במשך שנים רבות מוכיחה את העובדה שהלוואה נפרעה זה מכבר, והחובות המקוזזים אותה אף עלו עליה, ושטר הלוואה אינו אלא שטר ישן.

התובע מצידו מודה אמנם בחלק מתשלומי הפירעון אך טוען שחלק מהתשלומים היו עבור הלוואה הראשונה וחלק עבור הלוואה השנייה, והלוואות נוספות שנתן, לדבריו, גם אם תביעתו מוגבלת ביחס לאחת מהן. את יתר תביעות הקיזוז דוחה התובע, כפי שיפורט להלן.

יוער כי תיק זה הופנה לבית הדין על ידי בית המשפט בו התנהלו שתי תביעות בגין שיקים של הנתבע שניתנו לתובע שחזרו האחת בסך 79,868.91 ₪ והשנייה בסך 19,200.81 ₪. הצדדים הסכימו כי סכומים אלו יכללו בתביעה הנוכחית.

ב. הנושאים הנמצאים בסמכות בית הדין

התובע ביקש שהבוררות תעסוק בהלוואה הראשונה, ואילו הנתבע דרש כי הבוררות תעסוק במכלול הטענות של התובע כלפיו.

כיוון שהבוררות נקבעה בבית המשפט, בתביעתו של הנתבע לקבל בחזרה את השיקים שהעביר לתובע, הרי שהיקף הבוררות הוא זה שיאפשר להכריע בבקשת הנתבע. וכיוון שלא ניתן להכריע בבקשת הנתבע מבלי להתייחס לשתי ההלוואות שהוא קיבל מהנתבע, הרי ששתי ההלוואות הן בסמכות בוררות זו.

וביתר פירוט: אילו היה מוסמך בית דין זה להכריע רק בנוגע להלוואה הראשונה, לא היה ניתן לפסוק בעניין השבת השיקים לנתבע, כיון שהתובע היה יכול להחזיק בהם עבור ההלוואה השניה. מכאן, שסמכות בית הדין עוסקת בשתי ההלוואות.

ג. סכומי ההלוואות

התובע והנתבע הציגו שניהם מסמכים שונים בפני בית הדין. גם אם הצדדים חלוקים ביניהם ביחס לפרשנותם, הצדדים לא נחלקו בדבר האותנטיות שלהם והיכולת להסתמך עליהם. מעיון במסמכים אותם הציגו הצדדים, צפה ועולה בפני בית הדין התמונה הבאה:

התובע הלווה לנתבע שתי הלוואות: **האחת** בתאריך כ"ו תמוז תשע"ו (1.8.2016) בסך 250,000 ₪ (להלן: **ההלוואה הראשונה**). ההלוואה צמודה למדד ובנוסף נושאת ריבית שנתית בשיעור 5.8% על פי היתר עסקה. התייעוד של ההלוואה הוא במסמך היתר עסקה עם מופיע הלוגו של "משפט והלכה בישראל" (הסכם ההלוואה הראשונה יכונה להלן: **נספח 1**, לפסק דין זה).

מספר חודשים לאחר מכן בתאריך 19.1.2017 חתמו הצדדים על הסכם נוסף אשר מסדיר את החוב, הפשרה והווייתור של הצדדים בגין ההלוואה הראשונה. הסכם זה לא הוצג לבית הדין אך קיומו נזכר בנספח 2, דלהלן.

להסכם זה מתאריך 19.1.2017, צורף נספח חתום לאחר כשלושה חודשים, בתאריך 30.4.2017 (להלן: **נספח 2**, לפסק דין זה) ובו הצדדים מודים כי החוב בגין ההלוואה הראשונה עדיין עומד על סך 250,000 ₪. כמו כן הצדדים מכנים את שטר היתר העסקה עליו חתמו במסגרת ההלוואה הראשונה (נספח 1) כהיתר "ברית פנחס", והם מציינים כי התובע שומר לעצמו את הזכות לגבות גם את סכום הריבית פריים+5.7%.

יש להעיר כי יש הבדלים קטנים יחסית בין פרטי ההלוואה הראשונה המפורטים בנספח 1, ובין פרטי ההלוואה הראשונה המפורטים בנספח 2 (הבדלים במקורו של היתר העסקה, ובשיעור הריבית המדויק). למרות זאת, אין מדובר בשתי הלוואות שונות, שכן בהסכם שחתמו הצדדים חודשיים לאחר מכן בתאריך 7.6.2017 (להלן: **נספח 3**, לפסק דין זה) מפורש כי נספח 2 שנחתם בתאריך 30.4.2017 מתייחס ל"הלוואה הראשונה". שהיתה בסך 250,000 ₪. אם כן עד לאותו שלב היתה הלוואה אחת בלבד.

בנקודה זו הצדדים כנראה לא הבינו בדיוק על מה הם חותמים, שכן בהסכם ההלוואה הראשונה על פי היתר עסקה (נספח 1) עליו חתמו הצדדים נקבע שבמקרה של הפסד נושא הלווה על פי שטר ההלוואה בשליש מההפסדים. לעומת זאת, בהיתר עסקה ברית פנחס אליו מציינים הצדדים בשמו בלבד, נושא הלווה ב 45% מן ההפסדים.

את הפער יש להסביר בכך שהצדדים אינם מודעים לתוכנו המדויק של היתר העסקה "ברית פנחס", אלא מציינים להיתר עסקה המוכר להם, וזאת על מנת להמלט מאיסור ריבית החמור. את הפער הקטן בריבית בין נספח 1 ונספח 2 אין לראות כמחילה, שכן הניסוח אינו יוצר חיוב חדש אלא משמר זכות קיימת, ולכן יש לראות בכך טעות ולא שינוי המבוסס על מחילה.

ההלוואה **השניה** ניתנה בתאריך 7.6.2017 ובה **סוכם** כי היא תבוצע בשתי פעימות בסכומים הבאים (ע"פ נספח 3):

1. 110,000 ₪ ועוד \$ 10,000 שהם נכון למועד ההלוואה 35,460 ₪.
2. 60,000 ₪ ועוד \$ 10,000 שהם נכון למועד ביצוע הפעימה (22.7.2017) 35,570 ₪.

סך הכל סוכם בין הצדדים כי ההלוואה השניה תעמוד על סך: 241030 ₪ (להלן: **ההלוואה השניה**).

לגבי הלוואה זו לא מצוין שהיא נושאת ריבית כלשהי, אלא תנאים והטבות אותם יקבל התובע מהנתבע בתמורה להלוואה. יש להעיר כי בסעיף 9 להסכם ההלוואה השניה נכתב הדברים הבאים (נספח 3 – בסוגריים, תוספות של בית הדין):

האחוזים המגיעים לצד ב' [=התובע] בכל חודש [=בגין עבודת התובע] יהיו החזר הלוואה בגין ההלוואה הקודמת. בנוסף סכומי האחוזים יצטברו מחודש לחודש ולאחר כשנה יהיו הלוואה חדשה ויושבו לצד ב' בהתאם לתנאי ההלוואה הקודמת.

סעיף זה מהווה התייחסות בודדת להחלת תנאי ההלוואה הראשונה על הלוואה כלשהי, אולם על פניו הוא עוסק בחובות של הנתבע לתובע בגין עבודתו (שהוגדרו באחוזים בסעיפים 3 ו-6). יתכן שסעיף זה ניתן לפרשנויות אחרות, אולם, יש להחיל עליו את הכלל אותו קבעו חז"ל כי בכל מקרה של ספק בפרשנות השטר יש לקבוע כי "יד בעל השטר על התחנתונה" ואין להוציא ממון מעבר למשתמע מהשטר במפורש. אי לכך יש לקבוע כי ההלוואה השניה אינה נושאת ריבית ואינה צמודה למדד. אמנם מכיוון שהיא מעניקה הטבות מרובות למלווה היא מחויבת בעריכת היתר עסקה ואכן הצדדים דאגו לציין זאת בשטר ההלוואה ואף הוא נקרא בהסכם בשם "ברית פנחס".

הצדדים הציגו לבית הדין מסמך המתעד תאריכי העברות כספים (נספח 4, לפסק דין זה) בסכומים החופפים במידה רבה את מועדי ההלוואות כפי שעולים מהמסמכים שבפני בית הדין, אולם אין התאמה מלאה בין הסכומים שסוכם שיועברו, ובין הסכומים שתועד שהועברו בפועל. בתאריכים התואמים להלוואה הראשונה הועברו סכומים בסך כולל של 255,720 ₪ ואילו בתאריכים התואמים להלוואה השניה הועברו סכומים בסך כולל של 170,350 ₪. סך הכל 426,070 ₪. בנספח 4 מצוין כי סכום זה עוגל כלפי מעלה ונקבע על 500,000 ₪ "לבקשת איציק" הוא התובע, וזאת למרות שהסכומים אינם מגיעים לכלל סכום זה. מכיוון שלסכום זה אין כל אימות, מלבד בקשתו של התובע מהנהלת החשבונות של הנתבע

עמוד 3 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

לציין כי ההלוואה גדולה מהסכומים המתועדים, אנו נתייחס לסכומים שהעברתם תועדה, ולמעשה כלל ההלוואות המתועדות הן בסך של 426,070 ₪. מתוך הסכום שהועבר בעקבות ההסכם על ההלוואה הראשונה העומד על סך 255,720 ₪ רק סכום של 250,000 ₪ נושא ריבית והצמדה כפי שהוסכם בין הצדדים. את יתרת הסכום בסך 5720 ₪ יש לזקוף אמנם לחובת הנתבע, שכן הנתבע קיבל אותו בתורת הלוואה אולם סכום זה אינו נושא ריבית והצמדה אותם התחייב הנתבע לשלם רק בגין 250,000 ₪. אי לכך אנחנו נצרף סכום זה לסכומים שהועברו בגין ההלוואה השניה העומדים על 170350 ₪, ולפיכך סך כל החוב שאינו נושא ריבית והצמדה עומד על סך 176,070 ₪ (לשם הנוחות יקרא להלן: ההלוואה השניה).

ד. פירעון החוב

1. המחאת הפירעון מיום 30.7.18

בתחילה טענו הצדדים טענות שונות בעניין פירעון ההלוואות. אולם, בהמשך הציגו הצדדים הוכחות לכאורה לפירעון.

האחת היתה צילום של שיק של הנתבע לתובע על סך 46,800 מתאריך 30.7.18. על צילום השיק כתב התובע בכתב ידו כי השיק התקבל כהחזר להלוואה שנתן לנתבע:

...

באישור נזכרת ההלוואה עבורה נפרע החוב בשם "היתר עסקה ברית פנחס". כך נקראה ההלוואה השניה בעת ביצועה, וכאמור לעיל כך כונתה גם ההלוואה הראשונה על ידי הצדדים. לפיכך ניתן לראות בשיק כפירעון של כל אחת משתי ההלוואות. התובע טוען כי יש לזקוף פירעון זה לזכות חובות אחרים של הנתבע כלפיו. אולם כפי שנרחיב להלן אין לקבל טענה זו, שכן כאשר הלווה נוטל מהמלווה שתי הלוואות, ראשית עליו לפרוע את ההלוואה הראשונה, ורק לאחר מכן את ההלוואה השניה, ואם כן יש לראות בפירעון זה כפירעון של ההלוואה הראשונה.

לסיכום סעיף זה, מסכום ההלוואה הראשונה שעמדה על סך 250,000 ₪ (קרן בתוספת ריבית והצמדה) יש להפחית את סכום הפירעון בסך 46,800 ₪ אשר נפרעו בתאריך 30.8.2018.

2. פירעון כ"ל

בשנת 2018 רכש התובע דירה ממר כ"ל, לקוח של המשרד של הנתבע. בתאריך 16.9.2018 סוכם בין הצדדים בהסכם מיום 16.09.18 (להלן: **נספח 5**, לפסק דין זה) כי הנתבע ישלם למר כ"ל סך 105,000 ₪ במקום התובע, וסכום זה יופחת מסכום הלוואה שנטל הנתבע מהתובע בתאריך 7.6.17. תאריך זה הוא התאריך בו ניתנה ההלוואה השניה.

בנוסף לכך, הנתבע טען כי בסיום תהליך המכר בין התובע לכ"ל נשארה לתובע יתרה לתשלום בסך 10,400 ₪, והתובע ביקש ממנו לשלם אותה עבורו ותשלום זה יחשב כפירעון בגין ההלוואה. לדבריו התשלום נעשה

בשני שיקים בסך 5200 ₪ כל אחד, אך הוא לא הציג כל תיעוד על עצם התשלום, ואף לא על הסכמת התובע שהתשלום יחשב בתורת פירעון ההלוואה – מחלוקת זו תידון לקמן.

מנגד, התובע לא הודה במפורש שהפירעון בוצע, אך גם לא הכחיש אותו, עם זאת טען התובע כי ככל וסכום זה שולם הוא היה עבור ההלוואה השנייה, ולא עבור ההלוואה הראשונה, כפי שאכן הוסכם בין הצדדים. אולם בהקשר בו נאמרו הדברים בבית הדין ביחס למסמך (נספח 5), בית הדין רואה בדברים הודאה של התובע בפירעון של ההלוואה השנייה בסך 105,000 ₪.

ה. פירעון כנגד עבודה

בסעיף 9 להסכם ההלוואה השניה עליו חתמו הצדדים (נספח 3) הסכימו הצדדים כי חלק משכרו של התובע (האחוזים אותם הוא מקבל מכל תיק בו הוא מטפל) יוגדר כהחזר בגין ההלוואה הראשונה:

האחוזים המגיעים לצד ב' בכל חודש יהוו החזר הלוואה בגין ההלוואה הקודמת. בנוסף סכומי האחוזים יצטברו מחודש לחודש ולאחר כשנה יהוו הלוואה חדשה ויושבו לצד ב' בהתאם לתנאי ההלוואה הקודמת.

ואכן, במהלך הדיון השני התברר כי אכן כך התנהלו הצדדים וחלק מהתשלומים ששילם הנתבע לתובע בגין עבודתו של הנתבע הוגדרו כהחזר ההלוואה הראשונה, וזאת לצורך התחמקות של הצדדים מתשלומי מיסים וכך אומר הנתבע (פרוטוקול עמ' 5 שורה 15-18):

הוא רצה שהכספים שהוא מקבל במשכורת שלו יהיו עבור החזר הלוואה, הוא לא רצה להוציא חשבונית. לצורך הענין הוא הכניס 100 אש"ח אם מגיע לו 33% דהיינו 33 אש"ח היה אומר למזכירה תרשמי שזה החזר הלוואה, וממילא הוא לא צריך להוציא חשבונית. ויש גם מסמך המתעד את זה שהעברת הכספים היו בגין החזר ההלוואה.

עובדה זו אושרה על ידי התובע בדיון שלאחריו (פרוטוקול דיון שלישי עמ' 3 ש 17-19):

את המסמך הזה לא בדקתי אף פעם, מה שכתבתי בשטר עיסקה שרק כתב בכתב ידי יהיה אמין שנפרע החוב. מה שכתוב במסמך הזה זה כל מיני הלוואות, שכיון שלא רצינו לשלם את המסים על המשכורת קראנו לזה החזר הלוואה.

הצדדים אם כן מודים שניהם כי ביצעו ביחד מעשה לא חוקי של תשלום עבור עבודה, המחוייב במס, באמצעות הגדרתו כהחזר ההלוואה הראשונה, שאינו מחויב במס.

מעשה זה הינו מעשה שאסור על פי ההלכה כפי שכותב הרמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ה הלכה יא: מכס שפסקו המלך ואמר שילקח שלישי או רביע או דבר קצוב והעמיד מוכס ישראל לגבות חלק זה למלך ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלך דין הוא, ולא עוד אלא שהוא עובר המבריח ממכס זה מפני שהוא גוזל מנת המלך, בין שהיה המלך גוי בין שהיה מלך ישראל.

וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך חו"מ סימן שסט סעיף ו:

עמוד 5 מתוך 27

מוכס שפסקו המלך ליטול דבר קצוב... אינו בחזקת גזלן, משום דדינא דמלכותא דינא. ולא עוד אלא שהמבריח ממכס זה, עובר על לא תגזול, מפני שהוא גוזל מנת המלך, בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים.

מלבד העובדה שהתורה אוסרת מעשה שכזה גם החוק אוסר לעשות כן, ואף שלדברי שני הצדדים הם מעלימי מס ממדינת ישראל, על בית הדין לראות בסכומים שהוגדרו על ידי שני הצדדים כהחזר ההלוואה הראשונה (את החוב לרשויות המס, יקבעו הגורמים המוסמכים לכך).

התובע הציג מסמך של הנהלת חשבונות של הנתבע המתעד את סכומי הפירעון שקיבל, והמסמך אושר על ידי בא כוח הנתבע (להלן: **נספח 4**, לפסק דין זה). אלא שהתובע טוען כי סכומים אלו הוחזרו לו בגין הלוואות אחרות (פרוטוקול שלישי עמ' 4 ש 1). התובע לא פירט באילו הלוואות נוספות מדובר. יתכן שכוונתו להלוואה השנייה, ויתכן שכוונתו שהלוואות אחרות. אם מדובר בהלוואות אחרות, הדבר תמוה שבכל ארבעת הדיונים והמפורטים שהתקיימו בפני בית הדין התובע אל הזכיר הלוואות נוספות, וכן הזכיר רק את ההלוואה השניה.

התובע ביקש לבסס את זכותו לטעון טענה זו על סעיף 10 לשטר ההלוואה הראשונה (נספח 1) בו נאמר:

המקבל מאמין לנותן כל זמן שיטען לא נפרעתי ובכל מקרה כל ההעברת כספים לנותן אינה נחשבת כפירעון עד שיכתוב הנותן ויחתום בכתב ידו שקיבל כסף עבור פירעון הלוואה זו.

נפתח בעצם הטענה שהפירעון היה עבור הלוואות אחרות – טענה מעין זו נקראת בהלכה בשם "סיטראי". מקור הדין בגמרא במסכת שבועות מב ע"א:

ההוא דא"ל לחבריה: הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך והא שטרא, א"ל: פרעתך, אמר ליה: הנהו סיטראי נינהו; אמר רב נחמן: איתרע שטרא; רב פפא אמר: לא איתרע שטרא... והלכתא: איתרע שטרא. והני מילי, דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא, אבל פרעיה בין דידיה לדידיה, מיגו דיכול למימר לא היו דברים מעולם, יכול נמי למימר סיטראי נינהו, וכדאבימי בריה דר' אבהו.

כלומר, מלוח הודה בעובדת ביצועו של פירעון, אלא שטען כי יש לזקוף אותו לזכות חוב אחר ולא לזכות החוב המגובה בשטר שבידו (להלן, טענת 'סיטראי'). במקרה כזה ההלכה היא שיש לקבל את טענתו אך ורק אם הוא יכול היה להכחיש את הפירעון, אולם אם הפירעון לא ניתן להכחשה הוא אינו יכול לטעון כי הפירעון אינו מתייחס לחוב המתועד בשטר שבידו.

על פי האחרונים, את טענת סיטראי מאבד המלוה לא רק כאשר יש עדים על הפירעון, אלא גם כאשר קיימת הודאה בכתב ידו על הפירעון, שכן אדם נאמן על עצמו כמאה עדים (סמ"ע נח, יא וש"ך שם, יא). אמנם לדעת הסמ"ע (שם י) טענת סיטראי תתקבל כאשר הלווה נתן נאמנות למלוה, אפילו כנגד שני עדים (סמ"ע שם, י). אולם הש"ך (שם) חלק על דבריו, וכתב שגם כאשר הלווה נתן נאמנות למלוה כנגד שני עדים, אין זה אומר שהמלוה קיבל נאמנות לסתור את עצמו, והיות והודה בכתב ידו שנפרע אנחנו באמת מאמינים לו, שנפרע ושוב לא יוכל לטעון שלא היה פירעון, או שיש לזקוף את הפירעון לזכות חוב אחר, בלתי ידוע ובלתי מוכח.

עמוד 6 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

במקרה שלפנינו התובע המציא לבית הדין מסמך מהנהלת חשבונות של הנתבע, המתעד את פירעון ההלוואות שנתן (נספח 4). משכך אין הוא יכול שוב לטעון שהפירעון בוצע עבור הלוואות אחרות. ואף שהנתבע נתן נאמנות לתובע לענין פרעון, הרי שהתיעוד של הנהלת החשבונות של הנתבע מהווה ראיה לפירעון, כפי שחשב התובע עצמו כאשר הגיש את המסמך. אם כן, אכן היה פירעון של ההלוואה הראשונה בסכום הנקוב במסמך, היינו בסך 219,790 ₪.

זאת ועוד, בהסכם ההלוואה הראשונה (סעיף 10) נאמר במפורש כי "כל ההעברת כספים לנותן אינה נחשבת כפירעון עד שיכתוב הנותן ויחתום בכתב ידו שקיבל כסף עבור פירעון הלוואה זו" (הטעויות במקור).

אולם בהסכם ההלוואה השנייה (נספח 3) עליו חתמו הצדדים נאמר במפורש (בסעיף 9) כי חלק מהסכומים שישלם הנתבע לתובע בגין עבודתו ("האחוזים") יחשבו לפירעון ההלוואה הראשונה: "האחוזים המגיעים לצד ב' בכל חודש יהוו החזר הלוואה בגין ההלוואה הקודמת". הסכם זה חתום בחתימת שני הצדדים ואם כן יש לראות בו הסכמה חדשה של התובע לראות בתשלומים אותם הוא עומד לקבל מהתובע עבור שכר עבודתו כפירעון להלוואה. אי לכך כאשר אנו מוצאים סכומים שקיבל התובע בגין עבודתו אצל הנתבע, והוגדרו כפרעון הלוואה, יש לראות בהם פירעון של ההלוואה הראשונה, ואין כל הצדקה להחשיב אותם כפרעון הלוואה אחרת.

ולסיום, כאמור לעיל, התובע טען שהפירעון היה עבור הלוואות אחרות. אם כוונתו שהפירעון היה עבור הלוואה השנייה, הרי בהסכם ההלוואה השנייה נקבע במפורש שפירעון באופן שבוצע יהיה עבור ההלוואה הראשונה ולא השנייה. ואם כוונתו היתה להלוואות אחרות, קשה לקבל את טענתו, שהרי הוא לא הזכיר בכל הדיונים שהתקיימו שום הלוואה אחרת מלבד שתי ההלוואות.

היכולת לטעון כי הפירעון היה עבור הלוואה אחרת משולל מיסודו מטעם נוסף: התובע תובע אמנם בגין ההלוואה הראשונה בסך 250,000 ₪ בלבד אולם אין עוררין על כך שסך שתי ההלוואות שנתן התובע לנתבע עמדו על 426,070 ₪, שכן באותו מסמך בו מפורט הפירעון, מפורט גם גובה ההלוואה שניתנה וכן מועדי ביצועה במספר פעימות. לא ניתן אם כן לטעון, מחד, כי אנחנו דנים על הלוואה אחת בסך 250,000 ₪ ומאידך לטעון כי כל הפירעון בסך של 219,790 ₪ נזקף אך ורק לטובת הלוואה אחרת, אשר כפי שהוכח לעיל כבר נפרעה יותר ממחציתה לידי מר כ"ל, ובהמחאה נוספת.

אין זו טענת סיטראי שכן גם הלווה מודה בקיומן של שתי ההלוואות אלא שהמלווה מסיבותיו שלו בחר לתבוע רק אחת מהן אולם ברור שכאשר מחשבים את הפרעון יש לחשב אותו ביחס לשתייהן. אם כן, משמעות התביעה של הלוואה אחת אינו אלא שאם ימצא שהסכום לפרעון גדול מסכום התביעה לא נגבה מהנתבע אלא את סכום התביעה על סמך שטר ההלוואה.

מעין טענה זו מצאנו בדברי המשנה למלך (מלווה ולווה יד, ט) וכדבריו כתב גם בספר קצות החושן (ל, ז). לדבריהם כאשר לטענת סטראי מתלוות אומדנות נוספות הגורמות לנו להניח כי הפירעון עליו מעידים העדים לא היה על השטר אלא על חוב אחר, ניתן מוכנים לקבל טענה זו. אחת הדוגמאות אותה הם מביאים היא במקרה בו הפירעון היה על סכום גבוה מהנקוב בשטר יש להניח שניתן על חוב אחר. אמנם

עמוד 7 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

בספר נתיבות המשפט (נח, ו) מסיק כי אומדנות נוספות אינן מצטרפות לטענת סטראי ולכן אינו נאמן אפילו אם סכום הפירעון גבוה מהנקוב בשטר שכן יתכן והיה פירעון על מספר חובות כאחד, ואף הש"ך (נח, יב) מסיק שאין להוכיח מסכום פירעון נמוך מהנקוב בשטר שאין זה פירעון השטר ואינו נאמן בסטראי.

אולם במקרה שלפנינו כאמור טענתו של התובע אינה מבוססת על טענת סיטראי אלא על היות הפירעון הזה מתייחס באופן מפורש לשתי ההלוואות בסך של 426070 ₪ אשר אינן מוכחות על ידי הנתבע, ואם כן אין מנוס מלחשב את הפירעון אף ביחס להלוואה הראשונה.

משכך, הואיל וניתן לחשב את הפירעון ביחס לכל אחת משתי ההלוואות אין להניח שהפירעון מתייחס קודם להלוואה השניה ורק לאחריו לראשונה, מה גם שהראשונה נושאת ריבית והצמדה והשניה אינה נושאת ריבית והצמדה. ההיפך הוא הנכון, בפירעון של שתי ההלוואות, האחת מוקדמת והאחת מאוחרת, כל עוד לא סוכם אחרת בין הצדדים, ראשית כל יש לפרוע את המוקדמת ורק לאחר מכן את המאוחרת. אם כן את הפירעון בסך 219,790 ₪ יש לייחס להלוואה הראשונה בלבד. כאמור, על פי האמור בשטר ההלוואה השניה, פירעון ההלוואה הראשונה אמור היה להיעשות באמצעות אחוזים מהרווחים של המשרד שינתנו לתובע, ואם אנו רואים כי הועברו תשלומים מהלווה למלווה יש להניח כי זוהי משמעותם – פירעון ההלוואה הראשונה.

לסיכום סעיף זה, מסכום ההלוואה הראשונה שעמדה על סך 250,000 ₪ (קרו) יש להפחית את סכום הפירעון בסך 219,790 ₪ אשר נפרעו בתשלומים החל מתאריך 14.5.17 ועד לתאריך 14.4.19.

1. מעמד הפירעון הנתון במחלוקת

סכום פירעון אחד נותר במחלוקת והוא שתי המחאות שטען הנתבע כי שילם לאגוזי בהוראת התובע בתור פירעון החוב העומדות על סך של 10,400 ₪.

אין לנו דרך לקבוע מי משני הצדדים צודק ולכן עלינו להכריע על פי כללי ההלכה. על פי ההלכה על אף שהנתבע כפר בכל התביעה, בכל זאת הוא נחשב כמודה במקצת, ונבאר דברינו בקצרה:

התורה עשתה הבחנה בין נתבע הכופר בכל שפטור משבועה, ובין נתבע המודה במקצת שחייב בשבועה. אולם חידש רבי חייא (בבא מציעא ד ע"א) כי גם כאשר הנתבע בפועל כפר, בכל אם עדים חייבו אותו במקצת, הרי שהוא חייב שבועת מודה במקצת על יתר הסכום בו הוא כפר:

תני רבי חייא: מנה לי בידך והלה אומר: אין לך בידי כלום. והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים זוז, וישבע על השאר, שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים, מקל וחומר.

וכך נפסק להלכה ברמב"ם הלכות טוען ונטען ד, י ובשולחן ערוך חו"מ עה, ד.

לדעת התרומות (שער ז חלק ג סימן ב) יתכן מצב נוסף בו הנתבע אמר שהוא כופר בכל, ובכל זאת אנו נחייב אותו שבועת מודה במקצת:

עמוד 8 מתוך 27

ומסתברא שאם תבע ראובן לשמעון בפני בית דין ואמר לו יש לי בידך מהלואה פלונית כך וכך ומהלואה אחרת שהלוייתך בזמן אחר כך וכך. והנתבע משיבו אין לך בידי כלום לפי שמהלואה פלונית פרעתיך כך וכך ומהלואה השנית פרעתיך כך וכך. ומתוך טענת הכתות הכירו הבית דין שעדיין חייב לו מאותן שתי הלואות עשרים דינרים, דהוי ליה כשנים מעידים אותו שיש בידו חמשים. שהרי הבית דין עדים במה שהודה שנשאר עליו ועל השאר ישבע כדרכי חייא.

כלומר על אף שהנתבע אמר שהוא כופר בכל והוא אף משוכנע בזה, אם בית הדין הבין מדברי הנתבע שהוא בעצם הודה במקצת החוב, מבלי ששם לב לכך (למשל בגלל טעה טעות חישוב), אין זו כפירה בכל אלא הודאה במקצת והוא חייב שבועת מודה במקצת. דברי התרומות נפסקו להלכה בשולחן ערוך וברמ"א עה, ה.

במקרה שלפנינו הנתבע טען שוב ושוב שהוא כופר בכל, אך מעולם לא הציג תמונה של פירעון שלם, להיפך, הוא הציג לנו תמונה של פירעון חלקי בלבד. לפיכך דינו כמי שמודה במקצת שחייב שבועת התורה.

אמנם הנתבע הצדיק את הכפירה בכל באמצעות תביעות קיזוז אודות נזקים שנגרמו לו כביכול על ידי הנתבע, אולם כפי שנראה להלן, תביעות אלו יידחו על ידי בית הדין. ומכאן מסקנת בית הדין שעל פי טענות הנתבע נותרה יתרת חוב לתשלום.

לדעת הש"ך (חו"מ עה, יט) ונתיבות המשפט (חידושים עה, יד) ספר התרומות מחייב שבועה גם במקרה זה. שכן כאשר בית הדין הגיע למסקנה וודאית על פי דברי הצדדים שהנתבע חייב במקצת, מסקת בית הדין שקולה לעדות של עדים המחייבים את הנתבע במקצת.

אמנם הסמ"ע (פז, טז) וקצות החושן (עה, ב) חולקים על דברי הש"ך, וסוברים שאין לדמות טעות חישובית לטעות בדין. כיוון שלדעת הרשב"א (שו"ת הרשב"א ג, עה) אין די בה כדי להגדיר את הנתבע למודה במקצת. אולם יש להסתפק האם הם יאמרו את דבריהם גם במקרה של טעות בדין בתביעת קיזוז שאינה קשורה כלל לתביעה הראשית בה הנתבע טועה בחישוב. על כל פנים לפחות לדעת הש"ך ונתיבות המשפט הנתבע אם כן נחשב למודה במקצת והוא חייב שבועת התורה על טענת הפירעון הנוסף לכ"ל בסך 10,400 ₪.

כיוון שמזה מאות שנים מנהג בתי הדין שלא לאפשר שבועה בבית הדין, כבר הראשונים כתבו שבמקרה של חיוב שבועה, יש לפסוק בדרך פשרה. וכך כותב הטור חו"מ יב:

אם יש שבועה ביניהם רשאי לעשות פשרה ביניהם, אפילו לאחר גמר דין כדי ליפטר מעונש שבועה.

למעשה ברבות השנים, אפשרות זו שהיתה רק חלק מ"ארגז הכלים" של בית הדין, והשימוש בה היה נתון לשיקול דעתו הפכה למנהג של כל בתי הדין (להרחבה בנושא ראו: הרב אורי סדן, שבועה בבית הדין לדיני ממונות רמת הגולן, קול ברמה, לג עמ' 121-113). אמנם נחלקו הפוסקים האם בית הדין חייב לקבל את הסכמת הצדדים לעשיית פשרה במקום שבועה. לדעת שו"ת דברי מלכיאל (חלק ב, קלג) אין פשרה זו שונה מכל הפשרות האחרות, ולכן במידה ואחד הצדדים אינו מעוניין בפשרה, אין מנוס מלהשביע את מי שחייב שבועה. לעומת זאת, בבתי הדין במדינת ישראל מקובל לפסוק פשרה במקום שבועה, גם במקום

בו לא ניתנה הסכמת הצדדים (ראו פד"ר ב, 297; פד"ר ד, 320; פד"ר יא, 269 וכן משמע מתשובת הציץ אליעזר ז, מח, ו). למעשה בכל דיון המגיע לפנינו ניתנת הסכמת הצדדים מראש גם לעשיית פשרה, ובפרט במקרה של שבועה.

בנוגע לשיעור הפשרה אין הכוונה לחלוקת סכום התביעה לשנים והשתת מחציתו על התובע ומחציתו על הנתבע. דיינים הנוקטים במנהג מגונה שכזה מכונים בגמרא (בבא בתרא קלג, ב) בשם "דייני דחצצתא", וכפירושו של הרשב"ם: "דייני פשרה שאין בקיאתן בדין וחוצצין מחצה לזה ומחצה לזה כדין ממון המוטל בספק". על פשרה זו אמרו חכמים שאין זה אלא מנאץ. על הדיינים להפעיל את שיקול דעתם ולחלוק בין התובע והנתבע באופן שיביא לידי ביטוי את מידת השכנוע שלהם בטענות הצדדים. רבי יעקב ריישר (שו"ת שבות יעקב חלק ב סימן קמה) ביקש לתת לדיין כלי עזר ליישום רעיון זה, תוך הבחנה בין פשרה שכל מטרתה לשים שלום בין אנשים, שאמורה לספק את מירב הצרכים של שני הצדדים, ובין פשרה הקרובה לדין המוגדרת באופן שונה:

הכוונה עכ"פ שלא לחצות הדבר שמחולקין בו רק בפשר קרוב לדין יותר בדין, אך אכתי אין שיעור לדבר אפי' זהב אחד שעושים יותר ממה שמתחייב בדין ג"כ מיקרי קרוב לדין... וא"כ אכתי לא ידענו שיעור מוחלט לדבר אך ורק לבי אומר לי דעל כל פנים לא יפטור זה שמתחייב בדין בכל השלש מאות לא יפטור אותו יותר משליש... ויתחייב עכ"פ בשני שלישים שזה מקרי קרוב לדין... אבל עכ"פ לא יהיה זה שיעור מוחלט לדבר לפחות מזה כיון שע"פ הדין פטור לגמרי כל שאפשר לפשר בפחות עדיף אם יראה בעינו הפקח שבדבר מועט יוכל לפשר בעל דינו בענין שיהיה שלום ביניהם. כלל הדבר הכל תלוי בראות עיני הפשרן לפי אומד דעתו במהות הדבר, רק שיהיה כוונתו לשם שמים לא לשום נטית צד לאפשר הדבר ולתווך השלום, ועכ"פ לא יותר משליש שחייב או פטור ע"פ הדין פחות משני שלישים מיקרי רחוק.

כלומר, ככל שבית הדין בטוח יותר במידת חיובו של האדם, כך יוטלו עליו אחוזים יותר גבוהים מהתשלום, ולהפך. אם כן, היחס של 1:2 אינו מוגדר כיחס מוחלט אלא כיחס מקסימלי, דהיינו שמי שמן הדין פטור אין לחייבו ביותר משליש, ומי שמן הדין חייב אין לזכותו ביותר משליש.

דברי ה"שבות יעקב" לא נאמרו כלל בנוגע לפשרה הנעשית כדי להפטר מן הצורך בשבועה, אולם ברבות השנים, ועם התפתחות הצורך לעשות פשרה במקום שבועה, דבריו הורחבו והפכו להיות מנהג הדיינים גם בכל הנוגע לחיוב שבועה ובמקום שמתחייב היסת לחייבו שלישי בתורת "פדיון שבועה" ובמקום שמתחייב שבועה דאורייתא לחייבו שני שלישי. כך מובא למשל בספר "תרשיש שהם" לרב משה פרלמוטר, דין בלודז' בראשית המאה ה-20:

דהנה מי שמחויב שבועה דאורייתא כגון מודה במקצת או ע"י עד אחר וכיוצא בזה. דהחויב עליו ליטע או לשלם מה"ת, וראוי אפילו אם שניהם נתרצו לפשר אין סברא לפשר כי יתן שלישי כדי שלא ישבע ולא יותר, כיון דכל כמה שלא נשבע יש עליו חיוב ממון מה"ת כפי תביעת התובע. ולכאורה היה מסתבר בזה להיפך שיתן ב' שלישים, אלא לפי המבואר בש"ע סי' פז סעיף כב דכל מי שנתחייב שבועה בין של תורה בין של דבריהם, אפילו היסת, יש לו להחרים סתם קודם שישבע על כל מי שטוען עליו דבר שאינו חייב בו כדי להשביעו חנם... א"כ כשנתרצו הבע"ד לפשר ודאי

עמוד 10 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

נעשה הפשר שלא יהי שבועה לזה ולא לקבל חרם לזה א"כ יש שווי להתובע מה שיתן כדי שלא יקבל בחרם ע"כ אפשר סגי שיהי הפשר לחצאין.

אולם הדברי מלכיאל (שם) התנגד להפיכת גבולות הגזרה אותם הגדיר ה"שבות יעקב" לכלל מחייב, ולכן ביקש להגדיר את אופן עשיית הפשרה במקום בו היא נועדה להחליף את השימוש בשבועה באופן מורכב יותר:

והנה מנהג הדיינים הזקנים לתת בעד שבועה ערך שליש מכפי הטענה. ונראה שהמקור לזה הוא מהשבויי הנ"ל. אבל באמת לא דמי דשם איירי בלא שבועה וכנ"ל. והנה מאז ניתנה עלי משא ההוראה אני נוהג באופן כזה, דהנה בפשרה כזו יש שני דרכים: הדרך האחד לשום כמה שוה השבועה לאיש זה היינו כמה היה נותן כדי להיפטר ממנה, וזה תלוי בערך האיש המחויב השבועה ובערך השבועה אם לפי אומדנא טענתו חזקה ויכול לישבע או לא. והדרך השני לפי הענין כי לפעמים ניכר שהוא דין מרומה והתביעה אין בה ממש או להיפוך שהנתבע כופר בשקר.

ובדין ההכרח לדון כפי טענות הב"ד וכמו"ש הרמב"ם ובח"מ סי' טו שבוה"ז אסור לדון ע"פ אומדנא. אבל כשהדיין מפשר ביניהם אסור לו לחייב את הזכאי באמת, ומוטל עליו לתת להתובע רק דבר מועט בעד תביעתו אם נראה לדיין שאין בה ממש. או אם דברי הנתבע אין בהם ממש צריך לוותר לו רק דבר מועט מהתביעה. ובכה"ג שייך גם סברת הדרך הראשון. כי כיון שהדיין מרגיש שהאמת עם התובע א"כ הנתבע אין יכול לישבע השבועה המוטלת עליו כי תהא לשקר. ושפיר השבועה שוה הרבה כי בעד כל הון אין ראוי שישבע איש לשקר ח"ו. ולזה באופן כזה בודאי צריך כל דיין ירא ד' לפשר ע"פ דרך השני. ובפרט אם התנו שהפשרה תהא קרוב לד"ת דודאי באופן כזה הוא קרוב לד"ת וכנ"ל. ואם דברי התובע אין בהם ממש... צריך לפשר באופן שיתנו להתובע דבר מועט לפי שזהו הדין האמיתי להציל עשוק מיד עושקו ולדון דין אמת לאמיתו.

לדעת "הדברי מלכיאל", על הדיין להשתמש בשני שיקולים בבואו לעשות פשרה במקום בו מוטל על אחד הצדדים חיוב שבועה: שיקול אחד הינו אובייקטיבי, באיזו מידה הדיין השתכנע מצדקתו של המחויב בשבועה. השיקול השני הינו סובייקטיבי, באיזו מידה הדיין סבור שהמחויב בשבועה בטוח בצדקתו, ועד כמה הוא היה מוכן לשלם כדי להפטר משבועה זו. אין צורך לומר שלא מדובר בחישוב מדויק כל עיקר, ומרחב התמרון של הדיין במקרים אלו גדול למדי.

למעשה אנחנו סבורים שלא בכדי הנתבע טען לסכום מדויק לפירעון ואף פירט את אופן ביצועו שכן הוא משוכנע לכל הפחות בכך שסכום זה נפרע לידיו של מר אגוזי לבקשת התובע. מאידך חיובו בשבועה דאורייתא היה עשוי לאפשר לתובע לגלגל עליו חיוב שבועה על יתר הטענות שטען. אי לכך נראה לבית הדין לחייב את הנתבע בתורת פשרה בשני שליש מהסכום שטען לפירעונו ולמעשה לקבוע כי **הסכום שנפרע לתובע הוא 3500 ₪. בכל מקרה סכום זה נפרע לטובת ההלוואה השנייה.**

ז. סיכום החוב אחרי פירעון

כאמור לעיל הסקנו כי קרן החוב בגין שתי ההלוואות גם יחד עמדה על 426,070 ₪.

עמוד 11 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

כמו כן הסקנו כי כלל ההלוואות נפרעו בסכומים אלו (לפי תאריכי פירעון):

1. 5.17-4.19 נפרע סך 219,790 ₪ - סכום זה נזקף לטובת ההלוואה הראשונה
2. 30.8.2018 נפרע סך 46,800 ₪ - סכום זה נזקף לטובת ההלוואה הראשונה
3. 16.9.2018 נפרע סך 105,000 ₪ - סכום זה נזקף לטובת ההלוואה השנייה
4. בית הדין קובע כי מתקבלת בחלקה טענת הנתבע כי בשנת 2018 (לא ידוע תאריך מדויק) נפרע סך מסויים מההלוואה וכאמור לעיל בית הדין מעמיד את הסך שנפרע על סך 3500 ₪ - סכום זה נזקף לטובת ההלוואה השנייה

כאמור לעיל הסקנו כי ההלוואה הראשונה נושאת ריבית בשיעור של 5.8% שנתי, בחישוב חודשי, וכן הצמדה למדד. לעומת זאת ההלוואה השנייה אינה נושאת ריבית והצמדה כלשהי. מכיון שההלוואה הראשונה נפרעה לשיעורין חישוב גובה החוב במדויק מורכב למדי. בית הדין חישב את החוב בקירוב כאשר להערכת בית הדין הסכום המדויק אינו חורג מהסכום המשוער באופן ניכר. חישוב מדויק היה מחייב את בית הדין ליטול סיוע מקצועי בתשלום אשר היה מושת על הצדדים והופך אותו לבלתי משתלם. למרות זאת ככל והצדדים מעוניינים לחשב את הסכום במדויק הם רשאים להגיש לבית הדין חישוב מדויק מפורט ומנומק אשר נערך על ידי רואה חשבון על פי הנתונים שקבע בית הדין. ככל שהסכום שיתקבל יהיה שונה מהסכום אליו הגיע בית הדין ובית הדין ישתכנע כי נפלה בפסק הדין טעות חישובית הוא יהיה רשאי לשנות את פסק הדין ללא צורך בהליך ערעור.

כעת נציג את החישוב:

את שיעור הריבית השנתית נחשב באופן חודשי (ריבית דריבית) ולפיכך שיעור הריבית החודשית הוא:
 $1.00483\% = 5.8\% : 12$. (בחישוב שנתי 5.95%).

הסכום שנתר לתשלום	הסכום שנפרע	סכום החוב (בתוספת ריבית)	
250000	0	250000	8.16
242,851	22030	264,881	8.17
149,546	107760	257,306	8.18
19,373	136,800	156,173	4.19
27,403	0	27,403	4.25
28,491	0	28,491	11.25

המדד בשנת 2016-2019 השתנה באופן מינורי ביותר (1.8%). מכיוון שכמעט כל החוב נפרע לאורך כל התקופה הרי שבקירוב ניתן לומר כי ניתן לצרף לסכום החוב את שיעור מחצית משעור עליית המדד בכל התקופה כולה ולהוסיף לחוב 2250 ₪. סכום זה יתווסף באופן חד פעמי. משנת 2019 ועד היום השתנה המדד בשיעור של 21%.

סה"כ יתרת החוב בגין ההלוואה הראשונה היא 35,680 ₪.

עמוד 12 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

ההלוואה השנייה היתה כאמור בסך 176,070 ₪. הלוואה זו אינה נושאת ריבית והצמדה. ההלוואה נפרעה כאמור בסכום של 105,000 ₪ בתוספת 3,500 ₪ בגין הויכוח על השיקים.

סה"כ יתרת החוב בגין ההלוואה השנייה היא 67,570 ₪.

לסיכום: נכון למועד פסק הדין מההלוואה הראשונה נותר לתשלום סכום של 35,680 ₪ (כולל ריבית והצמדה), ומההלוואה השנייה נותר לתשלום סכום של 67,570 ₪.

ח. טענה לשטר ישן

אחת הטענות שהעלה בא כח הנתבע היא ששטר החוב של ההלוואה הראשונה (נספח 1) שהציג התובע הינו שטר ישן ולפיכך יש לערער על אמינותו ולהניח שנפרע. בנקודה זו עמדת ההלכה ברורה, אף אם היא שונה מעמדת החוק הישראלי. על פי ההלכה חוב לא נעלם ולא מתיישן וגם אם לא נתבע זמן רב הוא אינו מתבטל. הדבר עולה מהגמרא במסכת כתובות קד ע"א: "בעל חוב גובה שלא בהזכרה... בעל חוב הוא דלאו בר אחולי הוא" ומפרש רש"י "שלא בהזכרה - אם שתק עשרים וחמש שנים ולא מיחה על חובו לא הפסיד בכך". הגמרא אינה מעלה הוא אמינא שעצם ההימנעות מהתביעה תבטל את החוב אלא לכל היותר יש להעלות השערה שמא מחל, ואף זאת יש לדחות. הלכה זו נפסקה בשו"ע (חו"מ צח, א):

אפילו שהה כמה שנים ולא תבעו, אין אומרים: מחל לו כיון ששהה כל כך שנים ולא תבעו, ואפילו שמענו שנתיאש. מהחוב לגמרי, ואמר: וי לחסרון כיס, אינו יאוש. ואפילו אין שטר חובו יוצא מתחת ידו, אם החייב מודה.

אכן קיימת הלכה הדומה לדין התיישנות המגבילה את האפשרות לתבוע כתובה עד 25 שנים (כתובות קד ע"א) "כל זמן שהיא בבית בעלה - גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים...". אולם למעשה ישנם שלשה הבדלים בין דין זה לדין התיישנות, האחד הסיבה להגבלה היא חזקה שהכתובה נמחלה בניגוד להתיישנות שאינה אלא הגנה פרוצדורלית, שהאדם יכול להודות בקיומו של החוב ולהימנע מלשלמו רק בשל טענת התיישנות. השנייה, הגבלת טענת התיישנות להעדר שטר כתובה:

העיד רבי ישמעאל ברבי יוסי לפני רבי, שאמר משום אביו: לא שנו אלא שאין שטר כתובה יוצא מתחת ידיה, אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידיה - גובה כתובתה לעולם. השלישית, והיא העיקר, הגבלה מפורשת שהטילו חז"ל על דין זה וצמצמו לשטר כתובה בלבד כפי שמפורש בתוספתא (כתובות פרק יב, ג):

כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה משכרת כתובתה עד עשרים וחמש שנים... ובעלי חוב גובין לעולם אף על פי שאין משכירין (מזכירין).

יש להעיר כי בעל נתיבות המשפט (סא יא) מביא מנהג הדומה להתיישנות לפיו ראו בשטר ישן כחוב בעל פה שנאמן כנגדו בטענת פירעון:

שטר ישן. והמנהג שאין גובין בשטר ישן מיורשים, והלוח נאמן לטעון פרעתי. ונראה דאם טוען פרעתי קודם שנעשה ישן, וכן יורשים שמת אביהם קודם שנעשה ישן, אפ"ה פטורים, דמתוך שהניח השטר בידו כל כך איכא ראייה שבודאי נפרע כבר, כן נראה לי.

אולם כבר כתבו הפוסקים שאין לנהוג במנהג זה וכפי שכתב המשפטי עוזיאל כח אות ו: "והנה מנהג זה לא ידענו מקורו".

אמנם כתב הרא"ש (תשובת הרא"ש כלל סח סימן כ) שעל הדין לחשוך בתביעה שהושתתה שאינה אמיתית:

כן אני עושה כשמביאין לפני שטרות ישנים אני חוקר ודורש להוציא הדין לאמיתו ואם אני רואה באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר אני אומר שאין לשום דיין מישראל להשתדל בדין זה וזה אני כותב וחותם ונותן ביד הנתבע.

כך גם פוסק השו"ע (ח"מ צח, ב):

צריך לעשות הדין דרישה וחקירה בשטרות ישנים שמוציאים אותם, למה לא תבעו עד עתה, אם יראה לו צד רמאות, כדי להוציא הדין לאמיתו

וכן (שם סא, ט):

הרוצה לפסול שטר מפני שלא הוציאו בחיי אביו, ועוד שבא (המלוה) לתכלית העוני ולא הוציאו, אין השטר נפסל בכך; אמנם יש לדיין לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמיתו, ואם יראה לו באומדנא דמוכח שהדין מרומה ושקר, יכתוב ויחתום שאין לשום דיין ישראל להשתדל בדין זה, ויתן ביד הנתבע

ומוסיף הרמ"א:

וכן כל שטר ישן, יש לבי"ד לחקור ולפשפש אחריו, אף על גב שכתוב בו שלא יטעון הנתבע שום טענה נגד השטר, וקבל עליו בחרם ובשבועה, אפילו הכי הבי"ד צריך לחקור אחר זה, כדי להוציא הדין לאמיתו

ובכסף הקדשים שם נותן שעור לדבר בשם מסגרת השולחן (ס"א ס"ט) "השיעור ג' או ו' שנים אם לא הי' בורח".

יש להעיר כי גם בחוק הנהוג (סעיף 27 לחוק ההתיישנות) קיימת אפשרות לטעון טענה דומה לדברים אלו והיא נקראת טענת שיהוי. הפרשנות שנותנים בתי המשפט לחוק זה היא כי: "דחיית תביעה מטעמי שיהוי אף שהוגשה בתוך תקופת ההתיישנות תיעשה בנסיבות מיוחדות בלבד – מקום שהתובע מחל בהתנהגותו על זכותו לתבוע, או מקום שעקב העיכוב בהגשת התביעה שינה הנתבע את מצבו לרעה, או כאשר מקור השיהוי בחוסר תום לב של התובע" (ע"א 6805/99 תלמוד תורה הכללי נ' הוועדה המקומית לתכנון ובניה). כלומר, אם הנתבע יוכיח כי דחיית התביעה מוכיחה על מחילה, על חוסר תום לב או שפגעה בנתבע אפשר לדחות את התביעה גם אם לא חלפה תקופת ההתיישנות.

המקרה שלפנינו בוודאי אינו נופל בהגדרה זו. השטר של ההלוואה הראשונה (נספח 1) נכתב בשנת תשע"ו ומאז הצדדים אינם מפסיקים לעסוק בו ובפירעונו. ההמחאה האחרונה שנתן הנתבע לשם פירעון השטר ניתנה בשנת תשע"ט, ומאז הצדדים נכנסים ויוצאים בבתי משפט בין היתר בשל פירעון ההלוואות הללו. הדבר האחרון שניתן לומר ביחס לשטר חוב זה הוא שהתובע התעלם ממנו ופתאום הוציאו בחוסר תום לב מאמתחתו, ובודאי שלא עברו שש שנים, כפי שכותב בעל כסף הקדשים, מבלי שהשטר נתבע בערכאה כלשהי.

אכן, כפי שכותב השולחן ערוך על בית הדין "לחקור ולדרוש להוציא הדין לאמיתו". הדבר נכון בכל מקרה ובפרט בחובות ופירעונות שמסתרנים ומסתבכים זה בזה לאורך שנים כמו במקרה שלפנינו, וכך נהג בית הדין גם עם השטרות שלפנינו. בית הדין קיים ארבע ישיבות ארוכות ביותר, הדיון נפרס לאורך שנתיים, הוגשו עשרות מסמכים מהם עלתה תמונה מורכבת של פירעון חלקי. אנו יכולים להעיד כי עשינו עד מקום שידינו מגעת וגם אם נפלה שגיאה מתחת ידינו, ואין אנו סבורים כן, בודאי שלא ניתן לדחות את עצם התביעה על הסף בטענת התיישנות או שיהוי.

על כן טענת התובע לשיהוי בהגשת התביעה בגין ההלוואה הראשונה – נדחית.

ט. תביעות נזיקין

חלק מרכזי בתביעת הקיזוז של הנתבע מבוסס על תביעות לנזקים לכאורה שגרם התובע לנתבע, בהקשרים שונים, אנו נכנה את ההקשרים לפי הדמות המרכזית שהיתה במרכז ההתרחשות בה התרחש הנזק לכאורה.

1. פרשת א"ב

גבי א"ב יוצגה על ידי המשרד שבראשו עמד הנתבע. היא הפקידה באמצעות התובע סך \$ 60,000 אותו ביקשה להסתיר מבעלה. התובע הפקיד את הכסף על שמו באמצעות עו"ד בגמ"ח מסוים. לדברי הנתבע היא טענה כי \$ 6000 נמשכו מהחשבון על ידי התובע, ועל מנת לשמור על שמו הטוב של המשרד הוא החזיר לה את הכסף שלקח התובע לדבריה. התובע מצידו מודה בקיומו של החוב אך טוען סוג של טענת סיטראי לפיה הוא מוכן לזקוף את הסכום לזכות חובות אחרים שלדבריו הנתבע חייב לו.

על פי ההלכה טענת סיטראי ניתנת להטען רק כאשר נטען לפירעון. במקרה זה מדובר בתביעת קיזוז ולא בפירעון ולפיכך טענת סיטראי לא רלוונטית, ותביעת הקיזוז מתקבלת.

לסיכום: מסכום אותו חייב הנתבע יש לקזז סכום של \$ 6000. נכון למועד פסק הדין (24.11.2025) שער הדולר היציג עומד על סך 3.282 ₪ לדולר ולפיכך הסכום בשקלים שיש לקזז מחובו של הנתבע הוא 19,692 ₪.

2. פרשת ג"ד

לדברי הנתבע התובע לא ייצג כראוי את הלקוח ש"א בעקבות כך הלה הפעיל עליו לחצים עד שנאלץ להחזיר לו את הכסף ששילם עבור הייצוג בסך 26,000 ₪. הנתבע לא הביא הוכחות לדבריו לפיו התובע נעדר מדיונים וכמו כן לא הוכיח כי שמתן הגט התעכב בשל רשלנותו של התובע.

על פי ההלכה לא ניתן לתבוע אדם ללא הוכחות שכן "זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה". אמנם הנתבע מבקש להחזיק בכספי ההלוואה ולא להוציא כסף מהתובע אולם היות ולא מדובר בטענה המתייחסת להלוואה, שם חובת הראיה רובצת על התובע, אלא בתביעת קיזוז. במקרה כזה באופן עקרוני כל אחד מהצדדים זכאי לגבות מהצד השני את תביעתו אחרי שזו הוכחה "זה גובה וזה גובה". כיון שכך אף שאיננו מפרידים לגמרי בין התביעה הראשית לתביעה הנגדית מטעמי יעילות ("אפוכי מטרתא למה ליי"), עדיין חובת הראיה מוטלת על הנתבע.

למעשה, אנו דוחים את טענת הנתבע בעניין זה בהיעדר ראיות.

3. פרשת ה"ו

לדברי הנתבע התובע לא ייצג כראוי את הלקוחה ה"ו, בעקבות כך הלה החזיר לה את הכסף ששילמה עבור הייצוג בסך 10,000 ₪. הנתבע לא הביא הוכחות לאף אחת מטענותיו לפיהן התובע נמנע מלענות לטלפונים, להיעדר מדיונים, לאחר אליהם או להגיע אליהם לא מוכן.

מהנימוקים המובאים לעיל אף תביעה זו דינה להדחות.

4. פרשת ז"ח

לדברי הנתבע מדובר בלקוחה עשירה שהמשרד יכול היה להרויח ממנה כסף רב והתיק לא התקבל במשרד עקב מעשים שעשה התובע. גם טענה זו לא הוכחה, לא ההתקשרות עם הלקוחה, לא המעשים שעשה התובע, לא עזיבת הלקוחה, ולא שום פרט שממנו ניתן לבסס תביעה. כפי שאמרנו לעיל תביעה באשר היא חייבת להיות מבוססת על ראיות ומשאלו לא הוגשו דינה להדחות. בתביעה זו לא זו בלבד שלא הוגשו הוכחות אלא אפילו טענות לא נטענו שכן לא נקצב סכום התביעה מה שמעלה את החשש שמא לא הועלתה אלא על מנת להציג את קלונו של התובע בפני בית הדין ותו לא. כאשר הדבר לא נעשה כחלק מתביעה סדורה ובקשה מבית הדין לתיקון עוול אין אלא דברי לשון הרע ותו לא.

לפיכך תביעה זו נדחית.

5. פרשת ט"י

בתאריך 15.3.2018 נטל הנתבע הלוואה בסכום של 260,000 ₪ מאדם בשם ט"י (העתק מהסכם ההלוואה נמסר לבית הדין). בעירבון להלוואה מסר הנתבע לתובע שיקים על מנת שזה יחזיק בהם בנאמנות עבור ט"י. לאחר כשלוש שנים, בהסכם שנחתם בין הנתבע ובין ט"י בתאריך 9.8.2021, טען ט"י כי החוב למעשה גדול יותר והוא עומד על סך 308,000 ₪. והיות ולטענתו גם התובע חייב לו כסף, וגם הנתבע חייב לתובע כסף, הוא מבקש לגבות את החוב ישירות מהנתבע, וזאת באמצעות שיקים של הנתבע שנמצאים ברשותו, אשר נמסרו לו על ידי התובע.

לטענת הנתבע היות והגביה ממנו נעשית בגין חובותיו של התובע לט"י הוא דורש לקזז את הסכום שטרם שילם לט"י (122,000 ₪) מהחוב שלו לתובע. לעומתו טוען התובע כי הוא אינו חייב לט"י דבר, והשיקים הנוספים שנמצאים אצל ט"י אלו שיקים שנמסרו כפירעון להלוואה אחרת שלקח הנתבע מאדם בשם פ', אשר ניתנו לתובע בתמורה להלוואה שלוה פ' מט"י באמצעותו, הלוואה אותה לא החזיר, והוא נתבע על ידי ט"י בגין מעורבותו בהלוואה שנטל פ'. כל העברות הכספיים הללו נעשו באמצעות הפקדות ומשיכות מ"גמ"חים" שונים.

מדברי שני הצדדים עולה כי לפנינו מערכת סבוכה של העברות כספיים של הלוואות ופירעונות, הפקדות ומשיכות בין ארבעה אנשים וארבעה "גמ"חים". אלא שהבוררות שלפנינו עוסקת אך ורק בשני צדדים במערכת, התובע והנתבע. שני הצדדים לא הביאו ראיות כלשהן לדבריהם ולא הזמינו לעדות לא את פ' ולא את ט"י ואף לא אחד ממנהלי ה"גמ"חים" דרכם הועברו הכספים. אין לנו אם כן יכולת להכריע מי מהצדדים מציג תמונה שלמה יותר.

אולם גם אם קיים פער בין התובע והנתבע בכל הנוגע לטיב ההתקשרות עם שאר הנוגעים בדבר (האם היה או לא היה חוב של התובע לט"י, חוב של הנתבע לפ', או חוב של פ' לט"י) הרי ששניהם מודים כי הנתבע נטל הלוואה מט"י, והוא טרם החזיר אותה במלואה. היות ובית הדין אינו יכול להכריע ביחס לשאר ההתקשרויות אין לנו אלא להניח את הידוע לנו והוא שהנתבע הוא שלוה ממר ט"י, ולא התובע, ולפיכך הוא אינו יכול להשית חוב זה על התובע.

ככל ולשאר הנוגעים בדבר קיימת תביעה כלפי התובע או הנתבע, או להפך, על תביעות אלו להתברר בין הצדדים בדין תורה אולם בית הדין דידן אינו המקום לבררן שכן הצדדים לא תבעו בפניו ולא הסמיכו אותו לדון ביניהם. **אי לכך תביעת קיזוז זו דינה להדחות על הסף בשל העובדה שהיא מבקשת להשית חוב ברור שחייב הנתבע - על התובע, מבלי לבסס את התביעה בטענה ברורה לא כל שכן בראיה.**

6. חשיפה לתביעות עתידיות

לדברי הנתבע התובע התנהג עם לקוחות של המשרד באופן שאסור על פי ההלכה מה שעשוי לפגוע במוניטין של המשרד או לגרום להן לתבוע את הנתבע. לפיכך הוא דורש כי התובע יפצה אותו על כך. מבלי להיכנס לשאלה האם על פי ההלכה התובע חייב לשלם אם במקרה יוגשו תביעות שכאלו או שיפגע שמו של הנתבע. **כל עוד תביעות אלו לא הוגשו ושמו הטוב של המשרד לא נפגע, התביעה נדחית על הסף.**

י. דמי שכירות

לקראת סוף שנת 2018 הפסיק התובע להיות מועסק על ידי הנתבע אך נשאר לעבוד במשרדו של הנתבע. לדברי הנתבע הוסכם בין הצדדים כי עבור כל חודש ישלם התובע לנתבע דמי שכירות בסך 3700 ₪+מע"מ ועוד 300 ₪ עבור חניה. לדבריו התובע עבד במשרד מחודש ספטמבר 2018 עד חודש נובמבר 2019 ולכל הפחות 12 חודשים בגינם הוא דורש לקזז סך 52,650 ₪ עבור השכירות ועוד 3,600 ₪ על החניה. לדבריו העתק מההסכם לא נמסר לשני הצדדים כמקובל בהסכמי שכירות אלא עותק יחיד שלו נמסר בנאמנות לעו"ד אשר העבירו לתובע מה שמקשה עליו את התביעה.

לעומתו טוען הנתבע כי הוא נשאר לעבוד במשרד בתקופה האמורה רק ארבעה חודשים, ובגינם הוא שילם ישירות לבעל המקום, וזאת לבקשת הנתבע.

דיון: לפנינו אם כן תביעה ברורה אודות נכס שהושכר לתובע בתמורה לתשלום, אלא ששני הצדדים אינם מביאים ראיה לדבריהם. במקרה שכזה תקנו חכמים שבועת היסת, כלומר שעל הטוען לפטור להישבע ולהפטר מתשלום. במקרה שלפנינו הנתבע אינו דורש תשלום מהתובע אלא רק להתקזז על חובו ולפיכך אין כאן מקום להשביע את התובע. יתר על כן, היות והחייב של הנתבע בהלוואה מוכח בעוד החיוב בשכירות אינו מוכח עלינו לחזור לכלל בו נקטנו עד כה ולומר "זה כלל גדול בדין – המוציא מחבירו עליו הראיה" והואיל והנתבע לא הוכיח שהתובע חייב לשלם לו בגין השכירות לא ניתן לקזז מסכום ההלוואה בשל טענה זו שאינה מגובה בראיות, ולפיכך **התביעה לתשלום דמי שכירות נדחית מחוסר ראיות.**

יא. העלמת כספים מהנתבע

1. פרשת כ"ל – דמי תיווך

בשנת 2018 רכש התובע דירה ממר כ"ל, לקוח של המשרד בבעלות הנתבע, פרשה זו הוזכרה לעיל סעיף (2). לטענת הנתבע מקובל כי בעסקה המגיעה לאחד מעורכי הדין דרך המשרד משולמים דמי תיווך למשרד. לטענתו התובע שילם דמי תיווך על העסקה בסך 40,000 ₪ אך לא למשרד, כי אם לעו"ד מ"נ.

לטענת התובע הסכום אותו שילם לעו"ד מ"נ היה נמוך הרבה יותר, וגם הוא ניתן בגין הטיפול שלו בעסקה ולא בגין תיווך.

דיון: גם בפרשה זו הנתבע לא הרים כלל את נטל ההוכחה, לא בדבר קיומו של נוהג שכזה ולא בדבר הפרת הנוהג על ידי התובע.

משכך גם תביעת קיזוז זו דינה להידחות מחוסר ראיות.

2. פרשת ס"ע

ס"ע היה לקוח של המשרד שהתובע סיפק לו שירותים משפטיים בהיקף של מאות שעות אך בחשבונית מופיע שהלקוח שילם 15,000 ₪ בלבד במקום מאות אלפי שקלים אותם היה אמור לשלם. לטענת הנתבע

התובע גבה את הכסף מס"ע לכיסו, והעלימו מהנתבע. התובע מכחיש זאת, ואף מוכן להצטרף לתביעה אם זו תוגש כנגד ס"ע.

דיון: על כל פנים תביעת קיזוז זו אינה אלא ספקולציה של הנתבע הנובעת מחשדות בלתי מבוססים כלפי התובע, ואפילו אינה מוגדרת בסכום משוער כלשהו. על כל פנים היא חסרת כל בסיס עובדתי.

על כן דינה להידחות על הסף.

3. העברת לקוחות למשרדים אחרים

לדברי הנתבע קיים בין הצדדים הסכם לפיו התובע אינו רשאי להעביר לקוחות שמגיעים אליו למשרדים אחרים. לטענתו, התובע הפר את ההסכם והעביר תיקים כגון למשרדו של עו"ד א"ב ז"ל.

לדברי התובע מלבד העובדה שלא קיים הסכם האוסר עליו לעשות כן, ככלל הוא לא נהג כן.

דיון: גם כאן הנתבע לא ביסס את הבסיס העובדתי לתביעה ואף לא כימת את התביעה בתיקים ובסכומים כלשהם. דרישתו לחשיפת ספרים אינה מוצדקת בשל העובדה שלא הוכח הבסיס המשפטי לתביעה, קרי קיומו של הסכם, ובפרט לנוכח שהעובדה שבעת שהיה התובע עובד במשרדו הוא יכל לבדוק זאת באמצעות כניסה למחשב של התובע.

אי לכך גם תביעת קיזוז זו דינה להדחות.

יב. שכר עבודה לקוייה בפרשת צ"ק

מר צ"ק ואחרים יוצגו בפרויקט נדל"ן ע"י משרד עו"ד מסוים. בין הצדדים התגלה סכסוך אודות שכר הטירחה של עורכי הדין מה שהוביל את אותו המשרד לתבוע את צ"ק ואח' (בסופו של דבר התביעה הזו הסתיימה בפשרה). בתביעה זו ייצג משרד עוה"ד של הנתבע. בתביעה זו נעשתה שגיאה וחלק מהנתבעים טענו שלא נתנו למשרדו של הנתבע ייפוי כח מה שהוביל לתביעה כנגד הנתבע. בתביעה זו נדרש הנתבע לשכור ייצוג משפטי ולהופיע לדיונים והתובע נדרש להעיד. מכאן ואילך גרסאות הנתבע והתובע סותרות זו את זו לחלוטין.

1. טענות הנתבע

א. התובע הוא שביצע את השגיאה שבגינה הוגשה תביעה כנגד הנתבע, ולפיכך הנתבע דורש לקזז מחובו לתובע סך 40,000 ₪ בגין ייצוג והופעה לשלשה דיונים.

ב. התובע שלשל לכיסו את שכר הטרחה בגין הייצוג של צ"ק ואח', השכר מגיש לנתבע, ולכן יש לקזז סכום זה מחובו של הנתבע לתובע. הנתבע לא קצב את הסכום אותו או דורש לקזז בגין ראש נזק זה.

ג. הנתבע שילם לתובע שכר עבור עדותו בסך 750 ₪ אותם הוא דורש לקזז מהחוב.

ד. מר צ"ק מסרב לשלם לנתבע בגין ייצוג בעסקה נוספת סך 4329 ₪ בטענה שהתובע גבה ממנו את הכסף שהנתבע היה חייב לצ"ק.

הנתבע לא הביא כל הוכחות לאף אחת מטענותיו.

2. טענות התובע

- א. מלבד עניני ליטיגציה הוא לא ייצג בתיק זה אלא עו"ד אחר ממשרדו של הנתבע.
- ב. הנתבע הוא שקיבל שכר טרחה בסך 150,000 ₪ בתיק זה ולא התובע.
- ג. מכיוון שהתובע לא ייצג הוא לא נתבע, אלא רק נדרש להעיד בבית המשפט ובית המשפט אף פסק לו שכר עדים על כך.

3. דיון

גם תביעת קיזוז זו דינה להידחות על הסף על כל חלקיה בשל העובדה שהנתבע לא הביא ולו בדל ראיה לדבריו. יתר על כן, עצם העובדה, שאינה נתונה במחלוקת, שהנתבע הוא שנתבע בבית המשפט ולא התובע, שהוזמן כעד ואף קיבל שכר עדים על כך, מחזקת את טענתו של התובע כי הוא לא היה המייצג בתיק. משכך אין להניח שקיבל שכר עבור ייצוג בתיק שלא ייצג בו, וממילא הוא אינו אחראי לפצות בגין טעויות שלא ביצע. שוב, איננו מכריעים זאת באופן החלטי שכן אף התובע לא הביא ראיה לטענותיו אולם דבריו מתיישבים על הדעת באופן סביר יותר ומחזירים אותנו לכלל הגדול בדין: "המוציא מחברו עליו הראיה".

לפיכך, אנו דוחים גם את תביעת קיזוז זו, על כל חלקיה.

יג. טענה שהתובע התבטל בעבודתו

לדברי הנתבע, התובע אך באופן לא-יעיל, לא מילא את מכסת השעות שלו במשרד, או שביצע עבודות פרטיות באותו הזמן, ולפיכך עליו להחזיר לפחות מחצית מהמשכורות ששולמו לו.

לדברי התובע מבחינת השעות הוא בהחלט לא עבד באופן מלא אולם הדבר היה ידוע לנתבע לכל הפחות במהלך התקופה בה למד לבחינות של לשכת עורכי הדין. כמו כן לטענתו בשל הפרעת קשב קשה הוא מתקשה לעבוד ברצף במקום אחד אולם עם זאת הוא עבד באופן יעיל ביותר והביא רווחים נאים למשרד.

דיון: הדרישה הבסיסית מהעובד היא שבאותו זמן בו העובד אמור לעבוד הוא רק יעבוד ולא יתעסק בדברים אחרים. דרישה זו עומדת בבסיס הקשר שבין המעסיק ובין העובד – עבודה תמורת שכר. דרישה זו כל כך בסיסית ואלמנטרית עד כדי כך שהמשנה והגמרא כלל אינן מציינות אותה במפורש. הראשון שניסח דרישה זו היה הרמב"ם הל' שכירות פ"ג הלכה ז (נפסק להלכה בשו"ע חו"מ שלו כ):

כדרך שמוזהר בעה"ב שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו, כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעה"ב ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן.

כאשר נדרש המגיד משנה למצוא מקור לדברים אלו כותב הוא שתי מילים בלבד, שהן מעט המחזיק את המרובה: "זה פשוט".

העיסוק של חז"ל בחובה זו של העובד מתמקדת בהגדרת השוליים של הדרישה הזו ועד היכן היא מגיעה. בכלל זה, הן הגדרה מדויקת של פעולות שונות אותן מותר או אסור לפועל לבצע על חשבון זמנו של

המעסיק אשר נידונה לעיל, והן בסיפורים שונים אודות חכמי ישראל אשר הקפידו שלא לבטל מזמנו של מעסיקם אפילו רגע קל (ראו תענית כג ע"א; מדרש שמות רבה פרשת בא פרשה יג אות א).

מדברי רבי יהודה בתוספתא (בבא מציעא פרק ח הלכה ט) משמע שפועל המבטל את זמנו גוזל את בעל הבית:

העושה בכל גופו אוכל בכל שעה שירצה רבי יהודה אומר אינו אוכל אלא בשעה שפורק ובשעה שטוען מפני גזל מלאכתו של בעל הבית

אולם יש להסתפק מה בדיוק גוזל העובד כאשר הוא מתבטל, את מלאכתו של בעל הבית או את כספו? ונראה כי אכן ניתן להבין זאת בשני אופנים: האחד, הואיל ומרגע התחלת המלאכה זמנו של הפועל קנוי לבעל הבית, כאשר הפועל משתמש בזמן זה, הרי הוא משתמש במשהו שאינו שייך לו ובכך הוא למעשה גוזל את בעל הבית. השני, כאשר העובד מתבטל הוא אינו גוזל דבר מבעל הבית. העובד אינו קנוי לבעל הבית וממילא כאשר מנצל את זמנו לצרכיו האישיים אינו עובר על איסור גזל. אולם כאשר יבוא העובד לקבל שכר על שעות עבודתו, כאשר בפועל עבד פחות, נמצא גוזל את בעל הבית בשכר אותו מקבל על עבודה שלא עבד.

אופנים אלו תלויים לכאורה בשאלה האם זמנו של הפועל קנוי קנין הגוף למעסיק וכלשון הרמב"ם (מכירה יג, טו, וכך פסק גם השולחן ערוך חו"מ רכז, לג) "השוכר את הפועל... הוא כקונה אותו לזמן". או שהפועל אינו קנוי כלל למעסיק וכלשון התוספות (קידושין יז ע"א) "מלמד אין גופו קנוי אלא שכר עצמו ללמוד עד הזמן וכשאינו יכול להשלים לא יטול אלא מה שהרויח". ובלשון נתיבות המשפט (בסימן רג ס"ק ז) שבפועל אין שום קנין חל על גופו, דרך עבד עברי גופו קנוי, אבל פועל אין גופו קנוי והקנין שמועיל בפועל אינו רק על ההתחייבות שהפועל התחייב עצמו לעשות מלאכה בקנין.

מדברי ספר מסילת ישרים (מידת הנקיות פרק יא) משמע לכאורה כמו הכיוון הראשון, לפיו זמנו של העובד שייך למעסיק מרגע תחילת העבודה, ובכל שימוש שיעשה העובד בזמן זה לצרכיו האישיים גוזל הוא את המעסיק:

השכור אצל חבירו לאיזה מלאכה שתהיה, הנה כל שעותיו מכורות הן לו ליומו, כענין שאמרו ז"ל: "שכירות מכירה ליומיה". וכל מה שיקח מהן להנאת עצמו באיזה אופן שיהיה, אינו אלא גזל גמור.

אולם בשו"ת התשב"ץ (ג, קט) משמע שהבין את מהות הגזל של העובד באופן השני:

פועל שהניח מלאכתו שלא ברשות בעל הבית אף על פי שהוא רשאי, דכתיב "כי לי בני ישראל עבדים" – ולא עבדים לעבדים, אבל אין לו בשכירותו אלא כשיעור מה שעשה.

כלומר רשאי הפועל לבטל את זמנו של בעל הבית ואין בדבר משום גזל ובלבד שלא ידרוש שכר על הזמן שלא עבד, הואיל וגזל בעל הבית אינו בזמנו אלא בכספו שלוקח ממנו מבלי שנתן לו תמורה.

ומן הכלל אל הפרט. התובע, על פי הודאתו, אכן לא עבד את כל שעות העבודה אותן הוא היה אמור לעבוד אצל התובע, ומלכתחילה אין זו התנהגות ראויה. אולם אין זה אומר כי הנתבע רשאי לבוא אחרי שנים ולתבוע את משכורתו של העובד, שלדבריו לא עבד כראוי לפני שנים. הנתבע ראה למן היום הראשון את

עמוד 21 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 פקס Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

אופן עבודתו של התובע, אך תחת להתרות בו ואף לפטרו, הוא ביכר להמשיך את ההתקשרות עמו, על אף צורת עבודתו שהיתה ידועה לו. התנהגות זו מעידה על כך כי חזקה עליו שמחל על התשלום ששילם לו. ככל הנראה בשל העובדה שבשקלול הכולל הוא העדיף את עבודתו, על אף חלקיותה על פני פיטוריו. משכך, אין הוא יכול לתבוע את המשכורות אותן שילם ברצונו ובידיעתו.

אם כן בית הדין דוחה גם תביעת קיזוז זו.

א. סיכום סכומי התביעה והתביעות שכנגד

סה"כ יתרת החוב בגין ההלוואה הראשונה היא בסך 35,680 ₪.

סה"כ יתרת החוב בגין ההלוואה השנייה היא 67,570 ₪.

הסכום בשקלים שיש לקזז מחובו של הנתבע בגין פרשת ב"פ הוא 19,692 ₪.

סך כל החובות אותם חייב הנתבע לשלם לתובע אחרי הקיזוז הוא: 83,558 ₪.

ב. השבת השיקים

הנתבע ביקש שבית הדין יורה לתובע להשיב לו את השיקים שבידו. בשל חוסר האמון השורר בין הצדדים ועל מנת לסייע לצדדים לממש את ביצוע פסק הדין פסק הדין יבוצע באופן הבא:

א. התובע יפקיד בידי בית הדין את כל השיקים של הנתבע שנמצאות ברשותו.

ב. צילום של כל ההמחאות ישלח לנתבע.

ג. הנתבע יאשר כי כל ההמחאות שנתן לתובע הופקדו בבית הדין. המחאה שלא הופקדה יוכל הנתבע לבטל. הפקדת המחאה שלא נמסרה לבית הדין, מהווה הפרה של פסק הדין ומלבד השבת ערך ההמחאה לנתבע היא תחייב את התובע בסך 2000 ₪ לכל המחאה.

ד. אחרי הפקדת ההמחאות בבית הדין, הנתבע ישלם לתובע את יתרת חובו.

ה. לאחר ביצוע התשלום והמצאת אסמכתא על כך, ימסרו כל ההמחאות לנתבע.

ו. ככל והנתבע לא יבצע את פסק הדין במועד שנקבע בית הדין, בית הדין ישיב את ההמחאות לתובע, וזאת מבלי לגרוע מחובת הצדדים לממש את פסק הדין על כל חלקיו.

ג. הוצאות משפט

מדיניות בית הדין של ארץ חמדה היא כי למעט מקרים חריגים באגרת בית הדין ישאו שני הצדדים בשווה. אולם אין ספק כי המקרה שלפנינו נחשב למקרה חריג ביותר. הנתבע ובא כוחו לא שיתפו פעולה עם ההליך לכל אורכו. דחו דיונים שוב ושוב, לא הגיבו לפניית של בית הדין, ביטלו דיונים ברגע האחרון כאשר הם שולחים בדיעבד אישורים רפואיים. כדוגמא להתנהלות זו נציג את מאמצי מזכירות בית הדין ובית הדין לתאם את הדיון האחרון בבית הדין (כל התאריכים בשנת 2025):

בתאריך 28.5.25 מזכירות בית הדין מציעה לצדדים שני מועדים לדיון האחד ב 8.6 והאחר ב 15.6.

בתאריך 1.6 ב"כ הנתבע מסרב לשניהם "מסיבות אישיות" תוך שהוא לא מציע מועדים אחרים. התובע מוחה על עינוי דינו.

בתאריך 25.6 מזכירות בית הדין שוב מציעה לצדדים שני מועדים נוספים לדיון האחד ב 9.7 והאחר ב 10.7. התובע מאשר הנתבע וב"כ מתעלמים.

בתאריך 2.7 שולחת מזכירות בית הדין תזכורת נוספת תוך קביעת מועד אחרון לתשובה הנתבע מתעלם גם מהמועד האחרון שנקבע.

בתאריך 6.7 התובע מבין שעקב התעלמות הנתבע לא יהיה דיון, והוא מודיע כי גם הוא לא יגיע לדיון בשל אירוע משפחתי אך מבקש שוב ושוב מועד נוסף.

בתאריך 14.7 חורג בית הדין ממנהגו ומבקש מהנתבע וב"כ להציע בעצמם מועד לדיון במהלך שבוע שלם שבין 20-24.7. לנתבע ניתן מועד אחרון להגיש את תגובתו. הנתבע וב"כ מתעלמים.

בתאריך 17.7 מוציא בית הדין את ההודעה הבאה לצדדים :

לצדדים שלום

1. לבקשת הנתבע הסכים בית הדין לקבוע דיון נוסף לשם קבלת עדותו של פלוני.
2. היות ואחרי פניות חוזרות ונשנות מטעם מזכירות בית הדין הנתבע לא אישר את מועד הדיון אשר תואם ליום חמישי 10.7, בית הדין מבין כי הוא מוותר על הדיון ועל קבלת העדות.
3. בית הדין נותן לצדדים 14 יום להגשת סיכומים.

בברכה

בית הדין

גם מהודעה זו הנתבע וב"כ התעלמו.

בתאריך 21.7 הוציא בית הדין הבהרה לצדדים בלשון זו :

לצדדים שלום

1. לבקשת הנתבע הסכים בית הדין לקבוע דיון נוסף לשם קבלת עדותו של פלוני.
2. מועדים שהוצעו על ידי בית הדין לא זכו להיענות מצד הנתבע..
3. לפני משורת הדין, ותוך עינוי הדין פנה בית הדין שוב ושוב לנתבע ולא נענה.
4. בתאריך 14.7 בית הדין פנה לנתבע בהצעה אחרונה כי זה יציע מועדים לדיון בהם הוא יוכל לקיים את הדיון. עוד הוסיף בית הדין כי אם עד לתאריך 15.7 לא ימסור הנתבע תאריכים יעבר ביה"ד לשלב הסיכומים.
5. בית הדין הודיע ב17.7.25 כי הסתיימו הדיונים בתיק וכי ניתנים לצדדים 14 יום לצורך כתיבת סיכומים. הסיכומים יוגשו במקביל עד יום חמישי, 31.7.25 בשעה 14:00. אחרי קבלת הסיכומים ינתן לצדדים שבוע לתגובה.
6. בית הדין מדגיש כי הסיכומים כשם כן הם, סיכום לטענות הצדדים ולראיות שהוצגו בבית הדין ולפיכך בית הדין לא יתייחס לטענות או לראיות לכאורה שלא עלו בדיונים עצמם.

עמוד 23 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

7. בחלוף מועדים אלו, בית הדין יגש לכתובת פסק הדין.

בברכה

בית הדין

גם מהודעה זו הנתבע וב"כ התעלמו.

בתאריך 30.7, יום אחד לפני חלוף המועד להגשת הסיכומים ב"כ הנתבע לראשונה הגיב לפניו בית הדין בה הוא לא מסביר מה מנע ממנו להגיב לפניו בית הדין, ובין היתר הוא טען (בחוצפה) כי "לא טרחה מזכירות ביה"ד לתאם דיון בנוכחות ב"כ הצדדים". ולמעשה הוא דרש קיום דיון נוסף וזאת מבלי להציע כל מועד לדיון מבחינתו. משנדחתה בקשתו בחר הנתבע לערער על החלטת בית הדין בטענות שונות. בתאריך ד' אלול תשפ"ה (28.8.2025) התקבלה החלטה אשר דחתה את הערעור. בסיום ההחלטה כותב אב בית הדין הרב דניאל לונצר את הדברים הבאים:

בשולי הדברים אך לא בשולי חשיבותם עולה רושם כבד כי הנתבע מנסה לסכל או לעכב את ההליך שמתקיים בפני בית הדין, וכי חלק מהטענות נטענו בחוסר תום לב. מכיוון שהצדדים לא עמדו בפני אני מחזיר את התיק לפני בית דין קמא שיחליט האם לחייב את הנתבע בהוצאות עבור הליך זה.

בזאת לא תמה מסכת הדחיות של הנתבע.

אחרי דחית הערעור בית הדין נתן לצדדים זמן נוסף להגשת סיכומים עד לתאריך 10.9. גם לתאריך זה מבקש הנתבע ארכה ומקבל, עד לתאריך 18.9 כאשר נאמר לו כי זוהי ארכה אחרונה. בחלוף תקופה זו הנתבע מגיש בקשה נוספת לדחיית הסיכומים אולם זו נדחתה על ידי בית הדין.

או אז מוצא הנתבע דרך נוספת לדחיית הדיון והיא הטענה כי סיכומי התובע לא נשלחו אליו על ידי בית הדין בעצמו עד לתאריך 4.10, אלא רק על ידי התובע, חודשיים קודם לכן בתאריך 13.8 ולפיכך הוא רוצה פרק זמן מספיק על מנת להגיב עליהם. בית הדין נענה גם לבקשה זו ודוחה את מתן התגובה לסיכומים עד לתאריך 22.10. גם בתאריך זה הנתבע שוכח לצרף למייל ששלח לבית הדין (באיחור) את תגובותיו ומשיג בכך ארכה נוספת עד לתאריך 26.10 אז הוא מגיש את תגובותיו, לא מבלי שיבקש ארכה נוספת למתן נימוקים הלכתיים בנוסף לתגובותיו, בקשה אשר נדחתה על ידי בית הדין.

התנהלות זו מטעם הנתבע מהווה עינוי דין וגרמה הוצאות כבדות הן לבית הדין והן לתובע. עינוי דין במקרה של הימנעות מפרעון הלוואה אינו רק התנהגות שאינה ראויה אלא כרוך באיסור תורה של עושה שאמרה (ויקרא יט, יג) "לא תעשוק את רעך" ומבואר בגמרא (בבא מציעא קיא ע"א) "אמר רב חסדא: לך ושוב, לך ושוב - זה הוא עושה". הנתבע ובא כחו נהגו במעשיהם בלך ושוב לך ושוב, עשרות פעמים, ובכך עברו על איסור עושה. בית הדין מחויב להילחם בתופעה מגונה זו כפי שאומר הנביא (ירמיהו כא, יב) "דינו לבקר מִשְׁפָּט וְהִצִּילוּ גְזוּל מִיַּד עוֹשֵׂק". אי לכך מתוקף סמכותו אשר מופיעה בסדרי בית הדין המחייבים את הצדדים בית הדין קובע כי הנתבע ישא בכל ההוצאות שנגרמו עקב התנהלותו:

1. הנתבע ישא לבדו באגרת בית הדין וישלם לתובע את הסכום ששילם בסך 1500 ₪.

2. הנתבע ישא לבדו באגרת בית הדין אותה שילם בגין הערעור.

עמוד 24 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים P.O.B 8178 Jerusalem 91080

טל' 02-5371485 Tel 02-5379626 Fax 02-5379626 www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois

3. כמו כן הוא ישא בעלות המנעות מהגעה לדיון מבלי להודיע על כך לבית הדין ברגע בו ידע שלא יוכל להגיע לדיון בסך 1000 ש"ח.
4. בנוסף לכך ישלם הנתבע לתובע סך של 1000 ₪ עבור כל שבוע של עינוי דין בו הוא התעלם מפניות בית הדין, לא קבע מועד לדיון, ודחה את מתן פסק הדין באמצעות הגשת ערעור שהתבררה כבלתי מוצדקת. התנהגות זו הסבה נזקים והוצאות לתובע ובית הדין סבור שסך 1000 ₪ לשבוע מהווה פיצוי הולם בגינם. התנהגות זו החמירה בתאריך 1.6 עם דחיית המועדים לדיון שהוצעו על ידי מזכירות בית הדין ללא הצעת מועדים חלופיים ולא הסתיימה עד למועד הגשת התגובה לסיכומים על ידי הנתבע (26.10). משך הזמן הוא 22 שבועות ולפיכך יושתו על הנתבע הוצאות בסך של 22,000 ₪.

סך הכל חייב הנתבע בסך 24500 ₪ בגין הוצאות משפט.

ד. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובע סך 83,558 ₪.
2. התובע יחזיר לנתבע את כלל ההמחאות של הנתבע הנמצאות ברשותו.
3. פעולות אלו יתבצעו במקביל באופן הבא:
 - א. התובע יפקיד בידי בית הדין את כל ההמחאות של הנתבע שנמצאות ברשותו בתוך 35 יום מהתאריך הנקוב על פסק הדין.
 - ב. צילום של כל ההמחאות ישלח לנתבע.
 - ג. הנתבע יאשר כי כל ההמחאות שנתן לתובע הופקדו בבית הדין. המחאה שלא הופקדה יוכל הנתבע לבטל והתובע לא יוכל להפקיד. הפקדת המחאה שלא נמסרה לבית הדין תחייב את התובע בתשלום גובה ההמחאה שהופקדה לנתבע. התובע יהיה חייב לשלם סך זה מייד עם דרישת הנתבע. בנוסף תחייב הפקדת המחאה שלא נמסרה לבית הדין את התובע בסך 2,000 ₪ לכל המחאה, התובע יהיה חייב לשלם סך זה בתוך 30 יום מיום הפקדת ההמחאה.
 - ד. שלשים יום אחרי הפקדת ההמחאות בבית הדין הנתבע יהיה חייב לשלם לתובע את שנקבע בפסק הדין לעיל סכום של 83,558 ₪.
 - ה. לאחר ביצוע התשלומים ע"פ פסק הדין, והמצאת אסמכתא על כך, ימסרו כל ההמחאות לנתבע.
 - ו. ככל והנתבע לא יבצע את פסק הדין במועד שנקבע, בית הדין ישיב את ההמחאות לתובע, וזאת מבלי לגרוע מחובת הצדדים לממש את פסק הדין על כל חלקיו.
4. הסכום הנזכר לעיל בס"ק 1 הינו סכום מוערך על ידי בית הדין. הצדדים רשאים לבקש בתוך 10 ימים מהתאריך הנקוב על פסק הדין להגיש תחשיב מקצועי המחשב באופן מדויק את שעור הריבית וההצמדה על ההלוואה הראשונה. במקרה כזה עליהם להגיש את התחשיב בתוך 10 יום, מיום הבקשה. אם כך ייעשה, יוכל בית הדין לדחות את יישום פסק הדין, למעט סעיף הוצאות המשפט.
5. הנתבע חייב לשלם לתובע סך 24,500 ₪ בגין הוצאות משפט עד 35 יום מיום מתן פסק הדין. תשלום סכום זה אינו תלוי בפעולות הנזכרות לעיל.
6. ניתן לערער על פסק הדין בתוך 30 יום מהתאריך הנקוב על פסק הדין.

פסק הדין ניתן בתאריך ה בכסלו תשפ"ו (25 בנובמבר 2025)

בזאת באנו על החתום:

הרב אופיר שירה

הרב אורי סדן, אב"ד

הרב עדו רכניץ

Eretz Hemdah-Gazit

Rabbinical Courts

בבית הדין בפתח תקווה

ארץ חמדה - גזית

רשת בתי דין לממונות

פסק דין 83083

עמוד 27 מתוך 27

משרד ראשי: רח' ברוריה 2, ת.ד. 8178 ירושלים 91080 P.O.B 8178 Jerusalem

טל' 02-5371485 Tel פקס 02-5379626 Fax www.eretzhemdah.org beitdin@eretzhemdah.org ע"ר מס' 580120780

Founders: The Bellows Family, Chicago, Illinois